47- ILIM BAHSI
1- Kur'an'in Mütesabihine Tabi Olmaktan Nehiy, Ona Tabi Olanlardan Sakindirma ve Kur'an Hakkinda Ihtilafa Düsmeyi Yasaklama Babi
2- Mahir Hasmin Siddetli Husümeti Hakkinda Bir Bab
5- Âhir Zamanda Ilmin Kaldirilip Alinmasi; Cehalet ve Fitnelerin Zuhuru Babi
6- Iyi veya Kötü Çigir Açan, Hidayet veya Dalalete Da'vet Eden Kimse Babi

47- ILIM BAHSI

1- Kur'an'in Mütesabihine Tabi Olmaktan Nehiy, Ona Tabi Olanlardan Sakindirma ve Kur'an Hakkinda Ihtilafa Düsmeyi Yasaklama Babi

1- (2665) Bize Abdullah b. Mesleme b. Ka'neb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezîd b. Ibrahim Et-Tüsterî, Abdullah b. EM Müleyke'den, o da Kasim b. Muhammed'den, o da Âise'den naklen rivayet etti. Söyle demis: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ;
«Sana Kitabi indiren O'dur. O Kitabin bazi ayetleri muhkemattir ki, bunlar Kitabin esasidir. Diger bir takimlari da mütesâbihdirler. Kaiblerinde bozukluk olanlar, fitne çikarmak ve te'vîlIne gitmek arzusuyla onun mütesabihlerintmei. ilimde râsih olanlar : Biz onadir, derler. Ama akil sahiplerinden baskalari ibret almazlar.» [1] okudu. Âise demis ki: Resüllülah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Kur'ân'in mütesabihlerine tâbi olanlari gördügünüz vakit, onlardan sakinin. Onlar Allah'in ad verdigi kimselerdir.» buyurdu.
Bu hadîsi Buhârî «Âli Sûresinin tefsiri»nde; Ebû Dâvud «Sünnet» bahsinde; Tirmizî «KitâWt-Tefsir»'de tahric etmislerdir. Âyet-i kerîmenin ne sebeple indigi ihtilaflidir. Bâzilari îsa (Aleyhisselâm) hakkinda Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ile mücâdele edenler için nazil oldugunu; bir takimlari da bu ümmet için indigini söylemislerdir. îkinci kâvü daha makbul görülmüstür.
Muhkemle mütesâbihin tarifi hususunda müfessirlerle Usûl-ü fikih ulemâsi arasinda ihtilâf vardir. Imam Gazali «El-Müstesfa» adli eserinde sunlari söyler : «Tesiri hakkinda sâri tarafindan bir izah vârid olmadigi zaman muhkemi lügat ulemâsinin bildigi yolla ve lâfzin vaz'i yönünden tenasübüne bakarak tefsir etmek gerekir. Mütesâbih, sûrelerin baslarindaki mukatta'- harflerdir. Muhkem ise bundan geri kalanlardir, demek buna münasb düsmedigi gibi, muhkem : îlimde rusûhu olanlarin bildigidir. Mütesâbih Ise yalniz Allah Teâlâ'nin bildigi sözdür ve keza muhkem : Va'd, tehdîd. helâl ve haramdir. Müte^abih ise, kissalarla emsâl-. dir sözü de buna münâsib degildir. Bu sonuncusu kavillerin ihtimalden en uzagidir. Sahih olan sudur ki. muhkem iki mânâva gelir. Birinci mânâsi acik. kendisine iskâl ve ihtimal ân/ olmavan söndür. Mütesâbih ise. kendisine ihtimal ariz olan demektir. Ikincisi muhkem ; Tertibi mun+azam olup. va zahiren vahut te'vil suretiyle mânâ ifâde edendir. Mütesâbih ise kur', nikâh akdi elînrie olan ve lems gibi müsterek isimlerdir. Kur' hayiz!a temizlik arasinda müsterektir. Nikâh akdi elinde olan tâbiri veli ile zevç; arasinda, lems de cinsi münâsebet ve elle dokunmak arasmda müsterektir.» Usûl-ü fikih ilmine gcire muhkem nesh ihtimâlinden hâli oldugu için kuvvetçe müfe^erden ziyâde olan közdür. Mütesâbih ise ümmet irin muradin ne olHueunu bilme ümidi kalmayan sözdür. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem). Allah'in bildirmesi ile mânâsina muttali olabilir.
Ulemâ râsih vâni derin âlimlerin mütesâbihi bilin bilemiyeceginde de ihtilâf etmislerdIV. Bâzilari derin âlimlerin mütesâbihleri bildigine kail olmuslardir. Onlarca âvetteki ilim kelimesi üzerinde vakfedilir. Ve mânâ söyle olur:'Halbuki onun teVîlini ancak Allah ve bir de ilimde rusûhu olanlar bilir. Diger bir takim ulemâya göre mütesâbihlerin mânâsini Allah'dan baska kimse bilmez. Derin âlimler bunlarin karsisinda sâdece iman ettik, hepsi Rabbimiz nezdindendir, deyip geçerler. Onlara göre âyette vakif «Illallah» kelimesindedir. Nevevi birinci kavlin esah oldugunu söylemis : «Derin âlimler mütesâbihîerin mânâlarini bilir. Çünkü mahlûkâtmdan hiç

birinin anlamasina imkân olmayan bir söze Allah'in kullarini muhatab tutmasi ihtimalden uzaktir. Bizim ulemâmizla diger bir takim muhakkiklar Allah Teâlâ'nin faydasiz söz söylemesi imkânsiz olduguna ittifak etmislerdir.» demissede Nevevî'nin bu sözü söz götürür. Çünkü mütesâbihlerin mânâsini bu ümmet anlayamaz diyenler onlarin hâsâ nahak yere indirildigine, faydasiz olduklarina kail degildirler. Mütesabih âyetlerin ulemâyi imtihan etmek, namazda okunmak, ibâdet ve sevap niyetiyle okumak gibi, birçok faydalari vardir. Bunlari kullarin anlamasi sart degildir. Çünkü hiç biri ahkam âyeti degildir. Ulemânin ekserisine göre mütesâbihlerin mânâlari anlasilmaz. Ashab-i kirâm'dan Sul-tanu'l-Müfessirin Hz. Ibnü Abbâs ile Abdullah b. Ömer, Übey b. Ka'b, Hz. Âise, Ibni Mes'ud, Urve b. Zübeyr, Ebu's-Sa'sâ', Ebû Nehîk ve diger birçok-lariyla Halife Ömer b. Abdi'l-Aziz'in mezhebleri budur. Bu kavli Ibni Cerîr taberi Imam Mâlik 'den de rivayet etmistir. Hanefî1er'in mezhebi dahi budur.
Zeyg: Süphe ve sapiklik demektir. Kalblerinde süphe ve sapaklik olanlardan murad; bid'at firkalaridir. Islâm'da ilk bid'at firkasinin Haricîler oldugu söylenir. Bunlar Hz. A1i zamaninda meydana çikmis, sonra birçok dallara ayrilmislardir. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Ümmetim yetmisüç firkaya ayrilacaktir. Bunlarin bir tanesi müstesna olmak üzere hepsi cehennemi boylayacaktir.» buyurmus.
— Bu bir firka kimdir yâ Resulaîlah? diye sorulunca :
«Benim ve ashabimin yolunda bulunanlar!» cevâbim vermistir. Ha-dîs-i Hâkim «Müstedrek»'inde tahric etmistir. Bu dalâlet firkalari hakikaten fasit fikirlerini terviç için mütesâbih âyetlere tâbi olmuslardir. Çünkü bu âyetleri tahrif imkânini bulmuslardir. Hadîs-i serif fitne çikarmak için müskil ve mütesâbih âyetlere tâbi olan sapik bid'atçilarla düsüp kalkmayi men etmektedir. (Dedi ki) El-Cevnî dullah b.

2- (2666) Bize Ebû Kâmil t'udayl b. Ilüseyn El-Cahderî rivayet etti. Bize Hammad b. Zeyd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize E hû Imrân ivâyet etti. (Dedi ki) : Bana Abdullah b. Revah El-Ensârî, Ab-Amr'm siiyli- dedigini yazdi: Bir gün erken erken ResulüIlah (Sallallahü Aleyhi ve S*'Hem) 'e fittim. Derken bîr âyet-i kerîme hususunda ihtilâf eden iki ad;imm seslerim isitti de, Kesûiiillah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) yanimiza çikti. Yü/ümle üadab belli oluyordu. Ve :
«Sizden öncekiler ancak ve ancak Kitab hakkinda ihtilâflari sebebiyle helak oldular.» buyurdu.

3- (2667) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) . Bize Eî.û Kudâme Haris b. Ubeyd Kbii Inirân'dau, o da Cündeb b. Abdillah EI-Becelî'den naklen haber verdi. Söyle demis: Resûlüllah (SaUallahü Aleyhi ve Sellem):
«Kur'ân'i kalbleriniz onun üzerinde birlestigi müddetçe okuyun! Onun hakkindi ihtilâfa düstünüz mü, hemen kalkin.» buyurdular.

4- (...) Bana îshâk b. Mausûr rivayet etli. (Dedi ki) : Bize Ahdü's-Samed haber verdi, (Dedi ki) : Bize Hemmâm rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Inirân El-Cevni, Cüiuleb'den, yâni Ihiii Abdillah'dan rivayet etti ki: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Scllem):
«Kur'ân'i kalbleriniz onun üzerinde birlestigi müddetçe okuyun. Ihtilâfa düstünüz mü, hemen kalkin!» buyurdular.

(...) Bana Ahmed b. Said b. Sahr Ed-Dârimî rivayet etti. (Dedi ki) Bize Habban rivayet etli. (Dedi ki) : Bize Ebân rivayet etti. (Dedi ki)
Bize Ebû Imrân rivayet etti. (Dedi ki) : Biz Kûfe'de çocukken Cündeb bize sunu söyledi: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Kur'ân'i okuyun...» buyurdular.
Itâvi yukardakilerin hadîsi gibi rivayet etmistir.
Cündeb rivayetini Buhârî «Kitâ-u Fedâilü'l-Kur'ân»'da tahric etmistir.

Bu rivayetlerde öncekilerin helakinden murad; dinde küfredip bid'at çikarmalaridir. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem), Kur'ân okurken ihtilâfa düserek ayni akibete duçar olmamalari için ashabini ve ümmetini sakmdirmistir.
Kur'ân hakkindaki ihtilâfdan murad; ihtilâf caiz olmayacak hu-susatta lüzumsuz yere ihtilâf etmek yahut süpheye ve fitneye, kavgaya sebep olacak sekilde ihtilâf etmektir. Âyetlerden mânâ istinbat hususundaki ihtilâl ve münazaralar bu hükümde dahil degildir. Bunlar hakikati meydana çikarmak ve ümmete fayda saglamak niyetiyle, yapildigi için yasak degil, bilâkis sâri' tarafindan emrolunmustur. Ki fazileti meydandadir. Bu hususta sahabe devrinden bugüne kadar bütün müslümanlar müttefiktir.

2- Mahir Hasmin Siddetli Husümeti Hakkinda Bir Bab

5- (2668) Bize Ebû Bckr b. Ebî Seyhe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Veki', Ibnü Cüreyc'den, o da Ibnü Ebî Müleyke'den, o da Âise'den naklen rivayet etti. Söyle demis: Resûlüllah (Sallallahü A leyhi ve Sellem) :
«Süphesiz ki, erkeklerin Allah'a en sevimsiz olani, siddetle düsmanlik yapan kâmil hasimdir.» buyurdular.
Bu hadîsi Buhârî «Kitâbu'l~Mezâlim»'de, Tirmizî ile Nesâî «Tefsir» bahsinde tahric etmislerdir.
Eled : Husûmeti siddetli manasinadir. Hasim da husûmette kâmil demektir. Çirkin olan husûmet, haksiz yere bir bâtili isbat veya hakki yok etmek hususundaki davadir. defa yaptiklarinin cezasi olarak hapislerde çürüdükleri gibi, âhirellerinin do harab olacagina bu Hadis-i serif delâlet etmektedir.

5- Âhir Zamanda Ilmin Kaldirilip Alinmasi; Cehalet ve Fitnelerin Zuhuru Babi

8- (2671) Bize Seyban b. Fcrrûh rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdü'l-Vâris rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Ebu't-Teyyah rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Enes b. Mâlik rivayet etti. (Dedi ki) : Resûlüllah (SaUallahii Aleyhi ve Sellem);
«Kiyamet alâmetlerinden bâzdan Ilmin kaldmlmasi, cehlin subûfr bulmasi, sarabin içilmesi ve zinanin açiga çikmasi d is1.» '»uyurdular.

9- (...) Bize Muhammud b. Müscimâ ile Ihnü Besjsâr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be rivayet etti. (Dedi ki) : Katâde'yi, Enes b. MâHk'den naklen rivayet ederken dinledim. Enes söyle demis : Size Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellein) den dinledigim bir hadîsi rivayet edeyim mi? Onu kendisinden isitmis olarak benden sonra size hiç bir kimse rivayet etmez :
«Süphesiz ki, ktyâmei alâmetlerinden bâzilari ilmin kaldirilmasi, cehlin zuhur etmesi, zinanin alip yürümesi, sarabin içilmesi ve erkekler giderek kadinlarin kalmasidir. Hattâ elli kadina bakacak bir kayyim olacaktir.» buyurdular.
(...) Bize Ehû Bekr b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize hammed b. Bisr rivayet etti. H.
Bize Ebû Kür ey b de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abde ile Üsâme rivayet ettiler. Bu râvilerin hepsi Saîd b. Ebî Arûbe'den, o da Katâde'den, o da Enes b. Mâlik'den, o da Peygamber (SaUallahü Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet etmislerdir. Ibnü Bisr ile Abde'nin hadîslerinde : «Onu size benden sonra kimse rivayet etmez. Ben Resûlüllah (SaUallahü Aleyhi ve Scllrmi'i söyle buyururken isittim...» ibaresi vardir. Ve râvi hadîsi yukarki gibi anlatmistir.

10- (2672) Bize Muhammed b. Abdillah b. Nümeyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Veki' ile babam rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize A'mes rivayet etti. H.
Bana Ebû Saîd El-Esec de rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) : Bize Veki' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize A'mes, Ebû Vâil'den rivayet etti. (Demis ki) : Abdullah ve Ebû Musa ile birlikte oturuyordum. Sunu söylediler : Resûlüllah (SaUallahü Aleyhi ve Sellem):

«Süphesiz kiyametin önünde Öyle günler vardir kI, o günlerde ilim kaldirilacak, cehil inecek, o günlerde here çogalacaktir. Here katildir.» buyurdular.

(...) Bize Ebû Bekr b. Nadr 1>. Ebî'n-Nadr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebu'n-Nadr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ubeydullah El-Escaî, Süf-yân'dan, o da A'mes'den, o da Ebû Vfiü'den, o da Abdullah ile Ebû Musa'I-Es'arî'den naklen rivayet etti. Söyle demisler: liesûlüllah (Stillallahü Aleyhi ve Sellem) buyurdu ki... H.
Bana Kasim b. Zekeriyya da rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize HUseyn EI-Cu'O, Zâide'den, o da Süleyman'dan, o da Sakîk'den naklen rivayet etti. Söyle demis : Abdullah ve Ebû Musa ile birlikte oturuyordum. Onlar konusuyorlardi. Ve: RcsûlüHah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) söyle buyurdu, dediler.
Râvi, Veki1 ile Ibnü Nümeyr'm hadîsi gibi rivayette bulunmustur.

(...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe ile Ebû Küreyb, ibnü Nümeyr ve Ishâk El-Hanzalî toptan Ebû Muâviye'den, o da A'mes'den, o da Sakîk'-dan, o da Ebû Musa'dan, o da Peygamber (Sallailahü Aleyhi ve Sellem)'"den naklen bu hadîsin mislini rivayet ettiler.

(...) Bize Ishâk b. Ibrahim rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Cerir A'mes'den, o da Ebû VâH'den naklen haber verdi. (Söyle demis) : Ben Abdullah ve Ebû Musa ile birlikte oturuyordum. Onlar konusuyorlardi. Ebû Musa söyle dedi: Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) buyurdular ki...
Râvi yukarkI hadîsin mislini anlatmistir.

11- (157) Bana Harmele b, Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibnü Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, Ibnü Sihab'dan naklen haber verdi. (Demis ki)': Bana Humeyd b. AbdIrrahman b. Avf rivayet etti ki: Ebû Hikeyre sunu söylemis: Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Selleri):
«Zaman yaklasacak, ilim alinacak, fitneler zuhur edecek, cimrilik yerlesecek ve here çogalacaktir.» buyurdu. Ashâb :
— iler nedir? diye sordular. «Katildir...» buyurdu.

(...) Bize Abdullah b. Abdirraîiman Ed-Dârimî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebu'l-Yeman haber verdi. (Dedi ki) : Bize Suayb, Zührî'dcn naklen haber verdi. (Demis ki) : Bana Humeyd b. AbdIrrahman, ZührP-den rivayet etti ki: Ebû Hüreyre söyle demis : Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Selle m);
«Zaman yaklasacak ve il'im alinacaktir...» buyurdular. Sonra râvi hadîsin mislini iiakletmistir.

12- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdü'1-A'lâ Ma'mer'den, o da Zührî'den, o da Saîd'den, o da Ebû Hürey-re'den, o da Peygamber (Sallailahü A leyhi ve Sellem) 'den naklen rivayet etti. Söyle buyurmuslar:
«Zaman yaklasacak ve ilim noUsanlasacakîir...» Sonra râvi yukarki Iki râvinin hadîsleri gibi nakletmistir.

(...) Bize Yahya b. Eyyûb ile Kuteybe ve îbni Hucur rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ismail (yâni Ibni Cafer) Alâ'dan, o da babasuidan, o da Ebû HüreyreMen naklen rivayet etti. H.
Bize Ibnü Nümeyr ile Ebû Kürcyh ve Anmi'n-Nâkid da rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ishâk b. Süleyman, Hanzelc'dcn, o da Sâlim'den, o da Ebû Hüreyre'dcn naklen rivayet etti. H.
Bize Muhammed b. Kâfi' dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdür-rezzak rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'mer, Hcmmara b. Münebbih'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. II.
Bana Ebu't-Tahir dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibnü Vehb Amr b. Hâris'den, o da Ebû Yûnus'tan, o da Ebû Hüreyre'den naklen haber verdi. Bu râvilerin hepsi Zührî'nin Humeyd'den, onun da Ebû Hüreyre'den rivayet ettigi hadîs gibi: «Peygamber (Scllaliahü A leyhi ve Selleni) 'den» dediler. Yalniz onlar: «Cimrilik

yerlestirilir...» cümlesini anmadilar.

13- (2673) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr, Hisam b. Urve'den, o da babasindan naklen rivayet etti. (Demis ki) : Ben Abdullah b. Amr b. Âs'i söyle derken isittim. Rcsûiüllah (SaUallahü Aleyhi ve Settemyi:
«Süphesiz Allah ilmi insanlardan çekip alivermez. Lâkin ilmi, ulemâyi almakla kaldirir. Nihayet hiç bir âlim birakmadigi vakit, Insanlar bir takim cahilleri bas edinirler. Onlara sual sorulur, ilImsiz fetva verirler; bu suretle hem saparlar, hem saptirirlar.» buyururken Isittim.

(...). Bize Efcu'r-Ilabi' El-Alekî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammad (yâni Ibni Zeyd) rivayet etti. H.
Bize Yahya b. Yahya da rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Abtad b. Ab-bâd ile Ebû Muâviye haber verdiler. H.
Bize Ebû Bekr b. Ebî Seyhe ile Züheyr b. Harb da rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Veki' rivayet etti. Ii.
Bize Ebû KÜreyb dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibnü Idris ile Ebû Ilsâmc, Ibnü Nümeyr ve Ahde rivayet ettiler. II.
Bize Ibnü Ebî Ömer de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyân rivayet etti. II.
Bana Muhammed b. Hatim de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yahya b. Saîd de rivayet etti. H.
Bana Ebû Bekr b. Nâfi' dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ömer b. AU rivayet etti. H.
Bize Abd b- Humeyd dahî rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Yezid b, Harun rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be b. Haccâc haber verdi. Bu râvI-lerin hepsi Ilisâm h. Urve'den, o da babasindan, o da Abdullah h. Amr'dan, o da Peygamber (SallaHahü.A leyhi ve Seltem) 'den naklen Cerîr'in hadîsi gibi rivayet ettiler. Ömer b. Ali'nin hadîsinde su ziyade de vardir : «Sonra Abdullah b. Amr'a sene. basinda rastlayarak kendisine sordum da, bize hadîsi eskiden rivayet ettigi gibi iade etti. Ben Resûlüllah (SaUailahü Aleyhi ve Sellemyi buyururken isittim, dedi.»

(...) Bize Muhammed b. Müsennâ rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Humran, Abdu'l-Hamid b. Ca'fer'den rivayet etti. (Demis ki) : Bana babam Ca'fer, Ömer b. Hakem'den, o da Abdullah b. Amr b. Âs'-dan, o da Peygamber (SallaHahü Aleyhi ve Sellem)1'den naklen haber verdi. Kavi Hisâm b. Urve'nin hadîsi gibi rivayet etmistir.

14- (...) Bize Harmele b. Yahya Et-Tü'cîbî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Ebû Süreyh rivayet etti. Ona da Ebu'l-Esved, Urve b. Ziibeyr'den naklen rivayet etmis. Urvc (Demis ki) : Bana Âise sunu söyledi:
— Ey kiz kardesimoglu! Duydum ki, Abdullah b. Amr hacca giderken bize ugrayacakmis. Onunla görüs de kendisine (bir seyler) sor! Çünkü-o Peygamber (Salîallahü A leyhi ve Seliem) 'den çok ilim nakJetmistir. Urve demis ki : Bunun üzerine ben kendisiyle görüserek ona birçok seyler sordum. Onlari Resûlüllah (Salîallahü Aleyhi ve Seliem) 'den naklen söylüyordu.
Urve söyle demis : Anlattiklari meyaninda su da vardi. Peygamber (Salîallahü Aleyhi ve Sellem):
«Süphesiz Allah ilmi Insanlardan çekip ahvermez. Lâkin ulemâyi kabze-der, onlarla birlikte Ilmi de kaldirir. Ve insanlar arasinda bîr takim câhil baslar birakir. Bunlar insanlara ilimsiz fetva verirler; bu suretle hem saparlar, hem saptirirlar.» buyurdular.
Urve söyle demis : Ben bu hadîsi Âise'ye rivayet ettigim vakit onu pek büyük gördü ve yadirgadi.
— Sana kendisinin Peygamber (Salîallahü Aleyhi ve Sellem) founu söylerken isittigini anlatti mi? dedi,
Urve demis ki : Ertesi sene olunca Âise bana :
— Ibnü Amr gelmis onunla görüs, sonra ona söz aç, tâ ki ilim hakkinda sana anlattigi hadîsi kendisine sor! dedi. Ben de kendisiyle görüserek ona bir seyler sordum. Ve bu hadîsi bana ilk defada anlattigi gibi anlatti.

Urve söyle demis : Âise'ye bunu haber verdigim vakit:
— Onun dogru söylemekten baska bir sey yapmadigini zannederim. Sanirim ki, bu hadîse hiç bir sey ziyâde ve noksan etmemistir.» dedi.
Bu hadîslerden Hz. Enes rivayetini Buhari ile Nesâî «Kitâbu'l-Ilim»'de; Ebû Musa ile Ebû Hüreyre rivayet-lerini Buhârî «Kitâbu'l-Fiten»'de tahric etmislerdir.
Bu hadîslerde Resûlüllah (Salîallahü Aleyhi ve Sellem) kiyametin küçük alâmetlerinden bazilarini beyan etmistir. Ki onlar ilmin kaldirilmasi, cehlin yerlesmesi; sarabin içilmesi, zinanin meydana vurmasi; erkeklerin azalmasi, hercümercin çogalmasi; cimriligin kalblere yer etmesi, câhillerin bas olmasidir.
îlmin kaldirilmasindan murad; kalblerden silinmesi degil, ulemânin azalmasidir. Nitekim bu cihet rivayetlerin bazisinda tasrih edilmistir.
Ilmin yerini cehil alacak ve bir takim câhiller dinî hususatta basa geçerek kendi reyleriyle fetva vereceklerdir. Kaadî Iyâz: «Bu hâl zamanimizda Peygamber (Salîallahü Aleyhi ve Sellem) 'in haber verdigi gibi zuhur etmistir.» diyor. Seyh Kutbud-Din: «Ben derim ki, Kaadî 'nin zamaninda bunca ulemâ bulunmasina ragmen, bu sözü söylemisse, bizim zamanimiza ne buyrulur.» demis; Allâme Aynî de sunlari söylemistir: Seyh Kutbu'd-Din zamaninda bunca futana, dört mezbebden ulemâ ve büyük muhaddisler bulundugu halde bunu söylemisse; bizim zamanimiza ne denir? Beldeler ulemâdan hâli kalmis. Cahiler ta'ym suretiyle fetva ve tedris mevkilerinin basina geçirilmistir. Artik biz selâmet ve afiyet dileriz.>
Biz de deriz ki: Gelin bir de bizim zamanimizi görün. Artik bunlar moda oldu. Kendi fikrine göre fetva verenlere bugün aydin din adami deniliyor. La havle velâ kuvvete illâ billab...
tcMnin resmen alip yürümesi, zinanin açiga vurmasi vesaire kiyamet klarnetleri hiç bir devirde bugünkü kadar açik ve pervasiz görülmemis ve isitilrnemistir. Allah müslümanlara intibahlar nasîb etsin.
Erkeklerin azalmasi harblerde öldürülmeleri sebebiyle olacaktir. Nitekim Ikinci Dünya Harbi'nden sonra bilhassa Almanya'da bu hal kendini göstermis, kadinlar çogalinca ahlâk kökünden yikilip gitmistir.
Zamanin yaklasmasindan murâd ne oldugu ulemâ arasinda ihtilaflidir. Bâzilari bundan kiyametin yakinligi kastedildigini söylemis; bir takimlari zevk-ü safadan senenin ay, ayin hafta, haftanin gün gibi kisa gelecegini; daha baskalari günlerin, gecelerin hakikaten kisalacagini söylemislerdir. ?
Hz. Âise'nin Abdullah b. Amr hakkindaki sözleri onu itham için degil, hadisi karistirmis olmasindan yahut hikmet kitablarin-dan okuyup da, Resûlüllah (Saîlallahü Aleyhi ve Sellein) 'den duydum sanarak söylemesinden endise ettigi içindir. Hz. Abdullah ikinci sene ayni hadîsi tekrar edince Âise (Rndiyallahü anha) 'nin kalbi mutmain olmus, onu hakikaten Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Selîem) 'den isittigine kanaat getirmistir, Onun hadîsinde ilme tesvik ve âlimin faziletini itiraf vardir.

6- Iyi veya Kötü Çigir Açan, Hidayet veya Dalalete Da'vet Eden Kimse Babi

15- (1017) Bana Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr %. Abdi'l-Hamid A'mes'den, o da Musa b. Abdillah b. Yezid ile Ebu'd-Duha'dan, onlar da Abdurrahman b. Hilâl El-Absî'den, o da Cerîr b. Ab-dillah'dan naklen rivayet etti. Söyle demis : Bedevilerden bir "fakim insanlar Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Selîem)'e geldiler. Üzerlerinde yün elbiseler vardi. Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Selîem) hallerinin kötülügünü, muhtaç kaldiklarini gördü de halki onlara sadaka vermeye tesvik etti. Fakat halk ona gelmekte geciktiler. Hattâ hu hâl yüzünden belli oldu. Sonra ensardan bir zat bir kese gümüs getirdi. Sonra bir baskasi geldi. Sonra ashab birbirinin pesinden geldiler. Nihayet yüzünden sevindigi anlasildi. Ve Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Selîem) : «Bir kimse Islâm'da güzel bir çigir açar da, kendisinden sonra onunla amel edilirse, o kimseye bu çigirla amel edenlerin ecri kadar sevab yazilir. Amel edenlerin ecirlerinde de bir sey eksilmez. Ve her kim islâm'da kötü bir çrgir açar da kendinden sonra onunla amel olunursa, o kimsenin aleyhine bu çigirla amel edenlerin günahi kadar günah yazilir. Amel edenlerin günahlarindan da bîr sey eksilmez.» buyurdular.

(...) Bize Yahya b. Yahya ile Ebû Bekr b. Ebî Seybe ve Ebû Küreyb toptan Ebî Muâviye'den, o da A'mes'den, o da Müslim'den, o da Abdurrahman b. Hilâl'den, o da Cerîr'den naklen rivayet ettiler. Söyle demis : Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi ve Selîem) hutbe okuyarak sadakaya tesvik etti...
Râvi Cerîrin hadîsi mânâsinda rivayette bulunmustur.

(...) Bize Muhammed b. Bessâr rivayet etti. (Dedi ki) : JBize Yahya (îbni Saîd) rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Ebî Ismail rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdurrahman b. Hilâl El-Absî rivayet etti. (Dedi ki) : Cerîr b. Abdillah sunu söyledi. Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve
Selîem):
«Bir kul elverisli bîr çtg-.r açar da, kendinden sonra onunla amel olunursa...» buyurdular. Sonra râvi hadîsin tamamini zikretmistir,
Bana Ubeydullah o, Ömer EI-Kavârîrî ile Ebû Kâmil ve Mu-hammed b. Abdi'l-Melik El-Ümevî rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebu Avâne, Afcdü'l-Melik b, Umeyr'den, o da Münzir b. Cerîr'den, o da babasindan, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve SeUetn) 'den naklen rivayet etti. H,
Bize Muhammcd b. Müsennâ da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mu-hammed b. Ca'fer rivayet etti. H.
Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Üsâme rivayet etti. H.
Bize Ubeydullah b. Muâz da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. Bu râviler (Dediler ki) : Bize Su'be Avn b. EM Cuhayfe'den, o da Münzir b. Cerîr'den, o da babasindan, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellemy'den naklen hu hadîsi rivayet etti.

16- (2674) Bize Yahya b. Eyyûb ile Kiiteyl.e b. Saîd ve Ibnü Hucr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ismail yâni Ibni Ca'fer Alâ'dan, o da babasindan, o da Ebû Hürcyre'den naklen rivayet etti ki: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Bir kimse dogru bîr yola daver ederse, ona tâbi olanlarin ecirleri kadar kendisi için ecir olur. Bu, tâbi olanlarin ecrinden bir sey eksiltmez. Ve Eier kim bir dalâleîe davel ederse, ona tâbi olanlarin günahlari kadar kendine günah olur. Bu, tâbi olanlarin günahlarindan hiç bir sey eksiltmez.» buyurdular.
Bu -iki hadis hayirli isler yapmaya tesvik, kötü çigir açmanin haram oldugunu ifade hususunda açik delillerdir. Hayirli bir çigir açip, sair insanlarin o çigirdan gitmelerine sebep olan kimse, kiyamet gününe kadar o yoldan gidenlerin sevabina nail olacagi gibi, kötü çigir açan da kiyamet gününe kadar o yoldan gidenlerin kazandigi günahlar kadar günah kazanmakta devam edecektir,
Hayirli veya hayirsiz çigri açmakta, öncelik etmekle baska birinden sonra açmak arasinda bir fark olmadigi gibi, hayirli isin ilim ögretmekle, ibâdet veya baska bir hayir olmasi arasinda da fark yoktur.

---

[1] Al-I Imran Sûresi, Ayet: 7.